*§ 62–0. Рэспубліка Беларусь у свеце

ЗНЕШНЯЯ ПАЛІТЫКА
ШМАТВЕКТАРНАСЦЬ
САЮЗНАЯ ДЗЯРЖАВА САДРУЖНАСЦЬ НЕЗАЛЕЖНЫХ ДЗЯРЖАЎ
ЕЎРАЗІЙСКІ ЭКАНАМІЧНЫ САЮЗ
ШАНХАЙСКАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ СУПРАЦОЎНІЦТВА БРІКС

Асаблівасці геапалітычнага становішча Рэспублікі Беларусь

1. Геапалітычнае становішча Беларусі. Знешняя палітыка Рэспублікі Беларусь фарміруецца зыходзячы з яе геапалітычнага становішча. Яно вызначаецца тэрыторыяй дзяржавы і яе геаграфічным размяшчэннем.

Беларусь мяжуе з пяццю дзяржавамі. Ні з адной з іх наша краіна не мае тэрытарыяльных спрэчак. У сувязі з пашырэннем НАТА на ўсход і прыняццем новых членаў у Еўрапейскі саюз Беларусь пачала межаваць з гэтымі найбуйнейшымі аб’яднаннямі заходніх дзяржаў.

ПРАВОДЗІМ МІНІ-ДАСЛЕДАВАННЕ

1. З якімі дзяржавамі мяжуе Рэспубліка Беларусь? Якія з іх уваходзяць у склад ЕС і НАТА?
2. Выкарыстоўваючы дадатковыя крыніцы інфармацыі, даведайцеся, якое месца займае Беларусь паводле плошчы тэрыторыі і колькасці насельніцтва сярод еўрапейскіх краін.
3. Ахарактарызуйце перавагі і недахопы геапалітычнага становішча Рэспублікі Беларусь.

Важным элементам геапалітычнага становішча рэспублікі выступае тое, што цераз яе праходзяць зручныя транспартныя шляхі, якія злучаюць Расію і азіяцкія краіны з краінамі Цэнтральнай і Заходняй Еўропы. Расія надае Беларусі адну з найважнейшых роляў у забеспячэнні сваёй бяспекі. Адпаведна, і Беларусь мае надзейны саюзны шчыт ад магчымых пагроз з боку краін НАТА, з якімі наша краіна непасрэдна мяжуе.

2. Шматвектарны характар знешняй палітыкі. Рэспубліка Беларусь — суверэнная еўрапейская дзяржава, якая праводзіць самастойную, міралюбную знешнюю палітыку, актыўна развівае супрацоўніцтва са стратэгічнымі саюзнікамі і замежнымі партнёрамі ў розных частках зямнога шара, кіруючыся нацыянальнымі інтарэсамі.

Шматвектарнасць знешняй палітыкі

Ад моманту здабыцця незалежнасці Беларусь пазіцыянавала сваю знешнюю палітыку як шматвектарную. Але пры гэтым значнасць розных знешнепалітычных вектараў для Беларусі неаднолькавая.

У знешняй палітыцы нашай краіны стратэгічнае значэнне маюць адносіны з Расіяй і Кітаем. Актыўна

ПРАЦУЕМ З ГІСТАРЫЧНАЙ КРЫНІЦАЙ

З Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь

Арт. 18

Рэспубліка Беларусь у сваёй знешняй палітыцы зыходзіць з прынцыпаў роўнасці дзяржаў, неўжывання сілы або пагрозы сілай, непарушнасці межаў, мірнага ўрэгулявання спрэчак, неўмяшання ва ўнутраныя справы і іншых агульнапрызнаных прынцыпаў і нормаў міжнароднага права.

Рэспубліка Беларусь выключае ваенную агрэсію са сваёй тэрыторыі ў дачыненні да іншых дзяржаў.

1. *Якімі прынцыпамі ў сваёй знешняй палітыцы кіруецца наша краіна? Растлумачце значэнне гэтых прынцыпаў.*
2. *Дакажыце, што Рэспубліка Беларусь праводзіць міралюбную знешнюю палітыку і імкнецца да актыўнага супрацоўніцтва з іншымі дзяржавамі.*

ПРАВОДЗІМ МІНІ-ДАСЛЕДАВАННЕ

Расійская Федэрацыя

Галоўны эканамічны партнёр і ключавы ваенна-палітычны саюзнік

Кітайская Народная Рэспубліка

Беларусь і Кітай маюць агульную пазіцыю ў асноўных пытаннях міжнародных адносін і падтрымліваюць адно аднаго на сусветнай арэне. Актыўна развіваецца супрацоўніцтва ў сферы адукацыі, гандлю

РЭСПУБЛІКА БЕЛАРУСЬ

Краіны Еўрапейскага саюза

Напачатку XXI ст. ЕС займаў у гандлёвым абароце Беларусі другое месца пасля Расіі. Аднак уведзеныя напачатку 2020-х гг. краінамі ЕС санкцыі супраць Беларусі прывялі да зніжэння аб'ёмаў узаемнага гандлю

Краіны Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі

Пасля ўведзеных Захадам санкцый Беларусь паспяхова замясціла долю гандлю з ЕС рынкамі Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Наладжванне эканамічнага супрацоўніцтва з «глабальным Поўднем» будзе працягвацца

Аб'ём знешняга гандлю Рэспублікі Беларусь

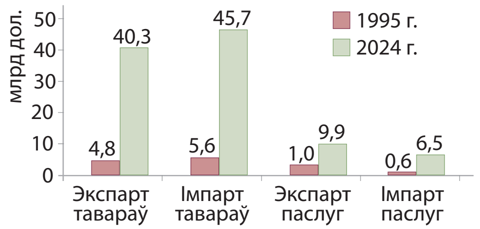

«Беларуская дзяржава працягне праводзіць шматвектарную палітыку, і яна заключаецца не толькі ў выбудоўванні адносін з Усходам і Захадам. Мы прытрымліваемся гэтай шматвектарнасці з прычыны нашага эканамічнага становішча, нашай эканамічнай палітыкі… Вы памятаеце наш тэзіс: наша шматвектарнасць зыходзіць з эканамічных інтарэсаў. Мы экспартаарыентаваная краіна. Мы прадаём значна больш, чым спажываем з вырабленага. Таму эканоміка дыктуе нашу шматвектарнасць».

А. Р. Лукашэнка

1. *У чым выяўляецца шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь? Якія задачы заклікана вырашаць шматвектарная знешняя палітыка?*
2. *Параўнайце аб'ёмы знешняга гандлю Рэспублікі Беларусь у 1995 і 2024 гг. Як змяніліся суадносіны экспарту і імпарту тавараў і паслуг?*
3. *Дакажыце, што шматвектарная знешняя палітыка станоўча ўплывае на эканамічнае развіццё краіны.*
4. *Выкарыстоўваючы дадатковыя крыніцы інфармацыі, даведайцеся, якія эканамічныя ініцыятывы звязваюць Рэспубліку Беларусь і Кітайскую Народную Рэспубліку.*

развіваюцца адносіны з краінамі Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі.

3. Удзел Беларусі ў інтэграцыйных працэсах. Наша краіна выступае як актыўны ўдзельнік інтэграцыйных працэсаў на постсавецкай прасторы.

Садружнасць Незалежных Дзяржаў

Рэспубліка Беларусь з'яўляецца адным з заснавальнікаў *Садружнасці Незалежных Дзяржаў*. Пагадненне аб стварэнні СНД было падпісана **8 снежня 1991 г.** кіраўнікамі трох саюзных рэспублік — Расіі, Украіны і Беларусі. 21 снежня 1991 г. Белавежскае пагадненне падтрымалі кіраўнікі яшчэ васьмі былых рэспублік СССР.

Эмблема СНД

Важным элементам эканамічнай інтэграцыі дзяржаў — удзельніц СНД з'яўляецца функцыянаванне зоны свабоднага гандлю з ёмістасцю рынку больш за 280 млн чалавек. Кіраўніцтва нашай краіны імкнецца дасягнуць максімальнай інтэграцыі паміж краінамі СНД перш за ўсё ў эканамічнай сферы, забяспечыць сацыяльныя гарантыі грамадзянам усіх дзяржаў Садружнасці на яе тэрыторыі.

Саюзная дзяржава

Рэспубліка Беларусь і Расійская Федэрацыя з'яўляюцца дзяржавамі — удзельніцамі Дамовы аб стварэнні *Саюзнай дзяржавы*, заключанай **8 снежня 1999 г.** Партнёрства Беларусі і Расіі будуецца на прынцыпах безумоўнага захавання дзяржаўнага суверэнітэту і тэрытарыяльнай цэласнасці, адказнага выканання бакамі сваіх міжнародных абавязацельстваў, развіцця сумеснай дзейнасці і фарміравання агульнай прасторы ва ўсіх ключавых для развіцця дзяржаў сферах: эканамічнай, сацыяльнай, навукова-тэхнічнай, ваеннай і ваенна-тэхнічнай, культурнай, інфармацыйнай і інш.

Арганізацыя Дамовы аб калектыўнай бяспецы

Беларусь з'яўляецца членам *Арганізацыі Дамовы аб калектыўнай бяспецы (АДКБ)*, створанай у **2002 г.** Яна ўключае Беларусь, Расію, Арменію, Казахстан, Кыргызстан і Таджыкістан. Мэта арганізацыі — развіццё супрацоўніцтва ў знешнепалітычнай, ваеннай і ваенна-тэхнічнай галінах, каардынацыя

Эмблема АДКБ

і аб’яднанне намаганняў у барацьбе супраць міжнароднага тэрарызму і іншых сучасных пагроз бяспецы.

Еўразійская эканамічная супольнасць

У 1995 г. прэзідэнты Расіі, Беларусі і Казахстана падпісалі дамову аб стварэнні Мытнага саюза, да якога пазней далучыліся Кыргызстан і Таджыкістан. З апорай на гэты саюз у 2000 г. была створана *Еўразійская эканамічная супольнасць (ЕўрАзЭС)*. З 1 студзеня 2012 г. на тэрыторыі ЕўрАзЭС пачала дзейнічаць Адзіная эканамічная прастора, якая зрабілася важнай умовай стабільнага і эфектыўнага развіцця эканомік дзяржаў-удзельніц і павышэння ўзроўню жыцця насельніцтва.

Еўразійскі эканамічны саюз

У 2014 г. у сталіцы Казахстана Астане была падпісаная дамова аб стварэнні *Еўразійскага эканамічнага саюза (ЕАЭС)*, які пачаў функцыянаваць з 1 студзеня 2015 г. Гэтая арганізацыя з’яўляецца інтэграцыйным аб’яднаннем, якое актыўна развіваецца. Для Беларусі з яе развітой прамысловасцю ЕўрАзЭС і ЕАЭС адкрылі шэраг рынкаў збыту многіх відаў прадукцыі. Беларускі бок выступае за пашырэнне знешняга гандлю дзяржаў — членаў ЕАЭС шляхам заключэння пагадненняў аб зонах свабоднага гандлю паміж ЕАЭС і трэцімі краінамі.

Эмблема ЕАЭС

Шанхайская арганізацыя супрацоўніцтва

З 2010 г. Рэспубліка Беларусь у статусе партнёра па дыялогу, а ад 2024 г. — у статусе паўнапраўнага члена ўдзельнічае ў *Шанхайскай арганізацыі супрацоўніцтва (ШАС)*. Гэтая арганізацыя была створана ў 2001 г. КНР, Расіяй, Казахстанам, Узбекістанам, Кыргызстанам і Таджыкістанам. Членства ў ёй стварае добрыя перспектывы для асваення нашай краінай важных рынкаў Азіі. Беларусь разглядае ШАС таксама ў якасці важнай міжнароднай пляцоўкі для развіцця супрацоўніцтва ў сферы процідзеяння пагрозам тэрарызму, экстрэмізму, арганізаванай злачыннасці і выступае за ўмацаванне эканамічнага супрацоўніцтва ў еўразійскім рэгіёне.

Эмблема ШАС

У лістападзе 2024 г. Рэспубліка Беларусь афіцыйна стала краінай — партнёрам БРІКС — міждзяржаўнага нефармальнага аб'яднання буйны́х краін, якія развіваюцца найбольш дынамічна, чые эканомікі маюць высокі патэнцыял для росту і якія выступаюць важнымі гульцамі на міжнароднай арэне. На долю БРІКС прыпадае каля траціны сусветнага ВУП і 45 % насельніцтва планеты.

БРІКС

Эмблема БРІКС

Асноўнымі мэтамі гэтага міждзяржаўнага аб'яднання з'яўляюцца развіццё эканамічнага супрацоўніцтва, умацаванне палітычных сувязей паміж краінамі-ўдзельніцамі і садзеянне рэформам у міжнародных фінансавых інстытутах. Статус партнёра ў БРІКС азначае, што краіна мае магчымасць удзельнічаць у розных мерапрыемствах арганізацыі, абменьвацца досведам і найлепшымі практыкамі, супрацоўнічаць з іншымі краінамі-ўдзельніцамі. Партнёрства дазваляе атрымаць доступ да рэсурсаў і тэхналогій, удзельнічаць у сумесных праектах, адкрывае дадатковыя магчымасці для гандлю і інвестыцый.

Удзел у рабоце ААН

4. Дзейнасць Рэспублікі Беларусь у міжнародных арганізацыях. Беларусь ад самага пачатку сваёй знешнепалітычнай дзейнасці пацвердзіла прыхільнасць да прынцыпаў Статута ААН і Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. У 1992 г. у Мінску адкрылася прадстаўніцтва ААН. Удзел у рабоце гэтай арганізацыі, сістэме яе органаў і спецыяльных устаноў дазваляе больш эфектыўна вырашаць задачы забеспячэння знешнепалітычнага развіцця беларускай дзяржавы. Дэлегацыя Рэспублікі Беларусь пастаянна ўдзельнічае ў сесіях Генеральнай Асамблеі, Эканамічнага і Сацыяльнага Савета ААН.

У рамках дзейнасці ААН Беларусь вялікую ўвагу надае пытанням раззбраення, барацьбы супраць тэрарызму. Наша краіна была ініцыятарам прыняцця Генеральнай Асамблеяй ААН рэзалюцыі

ПРАВОДЗІМ МІНІ-ДАСЛЕДАВАННЕ

Беларусь з'яўляецца членам шэрага спецыялізаваных устаноў ААН і міжурадавых арганізацый, якія ажыццяўляюць узаемадзеянне з ААН на падставе спецыяльных пагадненняў. Афіцыйныя дэлегацыі Рэспублікі Беларусь бяруць удзел у рабоце розных міжнародных форумаў, што праходзяць пад эгідай ААН.

Выкарыстоўваючы дадатковыя крыніцы інфармацыі, даведайцеся, з якімі арганізацыямі і ўстановамі сістэмы ААН супрацоўнічае Рэспубліка Беларусь. Прывядзіце прыклады такога супрацоўніцтва.

аб стварэнні ў Цэнтральнай і Усходняй Еўропе зоны, свабоднай ад ядзернай зброі. Беларусь ініцыюе і падтрымлівае намаганні ААН, скіраваныя на забарону распрацоўкі новых відаў зброі масавага знішчэння. У 2005 г. на сусветным саміце ААН Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнка вылучыў ініцыятыву аб актывізацыі міжнародных намаганняў у барацьбе супраць адной з найвастрэйшых праблем сучаснасці — гандлю людзьмі. У 2010 г. на аснове гэтай ініцыятывы Генеральная Асамблея ААН прыняла Глабальны план дзеянняў па барацьбе з гандлем людзьмі.

Супрацоўніцтва з АБСЕ

У 1992 г. Рэспубліка Беларусь першая сярод краін СНД падпісала Заключны акт Нарады па бяспецы і супрацоўніцтве ў Еўропе, а таксама Парыжскую хартыю для новай Еўропы. Такім чынам, беларуская дзяржава зрабілася членам Арганізацыі па бяспецы і супрацоўніцтве ў Еўропе (АБСЕ). У 1999 г. беларуская дэлегацыя на чале з А. Р. Лукашэнкам узяла ўдзел у саміце АБСЕ ў Стамбуле. Кіраўнік дзяржавы падпісаў Хартыю еўрапейскай бяспекі. У 2003 г. Парламенцкая асамблея АБСЕ прызнала Нацыянальны сход Рэспублікі Беларусь у якасці паўнавартаснага беларускага парламента. Беларускія парламентарыі пачалі браць удзел у рабоце сесій Асамблеі на афіцыйным узроўні, што паспрыяла пашырэнню міжпарламенц-

кага дыялогу Беларусі ў рамках АБСЕ. Гэтая арганізацыя высока ацаніла намаганні нашай краіны ў мірным урэгуляванні ўкраінскага крызісу. Аднак пасля 2020 г. адносіны Рэспублікі Беларусь з АБСЕ пагоршыліся.

Абвастрэнне міжнародных адносін

5. Спробы ўмяшання замежных дзяржаў ва ўнутраныя справы Рэспублікі Беларусь у 2020 г. 2020 г. характарызуецца маштабным і глыбокім крызісам, выкліканым пандэміяй COVID-19, на якую розныя краіны адрэагавалі ўвядзеннем абмежаванняў практычна ва ўсіх сферах. Гэта прывяло да змянення звыклага ладу жыцця, наладжаных транспартных сувязей. Пандэмія каранавіруса абвастрыла міжнародныя адносіны, узмацніла дэзінтэграцыю ў ЕС. Беларусь, для якой характэрная адкрытая эканоміка, таксама адчула наступствы крызісу.

Прэзідэнцкія выбары 2020 г.

У 2020 г. у Рэспубліцы Беларусь адбылася найважнейшая палітычная кампанія — выбары Прэзідэнта. Выбарчая кампанія праходзіла ва ўмовах неаднаразовых спроб шэрага замежных дзяржаў і недзяржаўных арганізацый умяшацца ў ход выбараў і паўплываць на іх вынікі. У краіне адпрацоўвалася адна з формаў «каляровых рэвалюцый». Асабліва моцны ціск аказваўся ў інфармацыйнай прасторы (інтэрнэт-парталах, сацыяльных сетках).

Успомніце, што такое «каляровыя рэвалюцыі».

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнка ацаніў падзеі жніўня 2020 г. як спробу мяцяжу з мэтай захопу канстытуцыйнай улады. Вынікі галасавання загадзя былі аб'яўленыя незаконнымі, каб яшчэ да абвяшчэння вынікаў выбараў справакаваць масавыя беспарадкі. Мэтай сутыкненняў з міліцыяй, мітынгаў і шэсцяў была спроба стварыць альтэрнатыўныя, г. зн. незаконныя і пазаканстытуцыйныя, органы ўлады, каб ад іх імя звярнуцца па дапамогу да ЗША і ЕС для правядзення новых выбараў ці прамога ваеннага ўмяшання. Аднак мяцеж поспеху не меў. Пратэстная дзейнасць паступова была

выцесненая за межы Рэспублікі Беларусь. У выніку краіны Захаду пачалі ажыццяўляць палітычны і эканамічны ціск на нашу краіну.

Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у 2020 г. і іх наступствы атрымалі розныя ацэнкі ў міжнароднай супольнасці. З перамогай на выбарах А. Р. Лукашэнку павіншавалі старшыня КНР Сі Цзіньпін, Прэзідэнт Расійскай Федэрацыі У. У. Пуцін, Прэзідэнт Рэспублікі Казахстан К.-Ж. Такаеў, Прэзідэнт Турцыі Р. Эрдаган і іншыя.

Пагаршэнне адносін з краінамі Захаду

Рэакцыя ЗША і краін ЕС праявілася ў прыняцці шэрага пакетаў эканамічных санкцый у дачыненні да некаторых фізічных і юрыдычных асоб Беларусі. На фоне надзвычай моцнага палітычнага і эканамічнага ціску ЕС і ЗША на Беларусь адносіны з імі трансфармаваліся з партнёрскіх і ўзаемавыгадных у жорсткае супрацьстаянне. У гэтых умовах Рэспубліка Беларусь узмацніла інтэграцыю з Расійскай Федэрацыяй у рамках Дагавора аб стварэнні Саюзнай дзяржавы.

Разам з тым Рэспубліка Беларусь застаецца адкрытай для дыялогу з заходнімі краінамі з мэтай выхаду на пазітыўную траекторыю супрацоўніцтва, у першую чаргу ў гандлёва-эканамічнай і інвестыцыйнай сферах. Нягледзячы на выклікі апошніх гадоў, наша краіна ў сваёй знешняй палітыцы працягвае рэалізоўваць прынцып шматвектарнасці.

Рэспубліка Беларусь праводзіць самастойную знешнюю палітыку. Актыўна развівае супрацоўніцтва з дзяржавамі ў розных частках зямнога шара, выступае адным з ініцыятараў і актыўным удзельнікам рэгіянальных інтэграцыйных структур і праектаў. Робіць істотны ўнёсак ва ўмацаванне міжнароднай бяспекі і стабільнасці насуперак недружалюбнай санкцыйнай палітыцы краін калектыўнага Захаду. У сваёй знешняй палітыцы Рэспубліка Беларусь рэалізуе прынцып шматвектарнасці.

калі ў свеце…

2001 г. — стварэнне Шанхайскай арганізацыі супрацоўніцтва

на тэрыторыі Беларусі…

2024 г. — Рэспубліка Беларусь зрабілася паўнапраўным членам Шанхайскай арганізацыі супрацоўніцтва

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Ахарактарызуйце геапалітычнае становішча Рэспублікі Беларусь. Як геапалітычнае становішча ўплывае на знешнюю палітыку нашай краіны?
2. Дайце характарыстыку асноўным прынцыпам і кірункам знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь на сучасным этапе. Дакажыце, што знешняя палітыка Беларусі мае шматвектарны характар.
3. У склад якіх міждзяржаўных аб'яднанняў уваходзіць Рэспубліка Беларусь? Ацаніце ролю нашай краіны ў інтэграцыйных працэсах на постсавецкай прасторы.
4. Вылучыце асноўныя кірункі дзейнасці Рэспублікі Беларусь у міжнародных арганізацыях.
5. Якія прыкметы «каляровых рэвалюцый» праявіліся ў Беларусі ў 2020 г.? Якія фактары дазволілі нашай краіне паспяхова супрацьстаяць спробе «каляровай рэвалюцыі»?
6. Як змянілася знешняя палітыка нашай краіны пасля падзей 2020 г.?